22/05/97

2043-0401/0

MINISTERE DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME MONUMENT LES FAÇADES ET LA TOITURE AINSI QUE LA CAGE D'ESCALIER DE L'AILE DE LA DIRECTION ET LES CHARPENTES VITREES DES ESPACES INTERIEURS DES ANCIENS ETABLISSEMENTS BYRRH SIS RUE DIEUDONNE LEFEVRE 4 A BRUXELLES.

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier, notamment les articles 22 et 23 ;

Vu l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 16 février 1995 entamant la procédure de classement comme monument de la totalité des anciens établissements Byrrh sis rue Dieudonné Lefèvre 4 à Bruxelles ;

Vu l'avis du collège des bourgmestre et échevins de la ville de Bruxelles émis le 7 septembre 1995 ;

Vu l'avis de la Commission royale des monuments et des sites émis le 8 novembre 1995 ;

Considérant que le propriétaire a transmis ses observations le 17 juillet 1995 et que celles-ci peuvent être résumées comme suit : des transformations ayant été apportées à certaines parties du bâtiment, il semblerait logique de limiter le classement aux seules parties situées à front de rue ;

MINISTERIE VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE GEVELS EN BEDAKING EVENALS VAN HET TRAPPENHUIS VAN DE DIRECTIEVLEUGEL EN VAN DE BEGLAASDE OVERKAPPINGEN VAN DE BINNENRUIMTES VAN DE VOORMALIGE FIRMA BYRRH, GELEGEN DIEUDONNE LEFEVRE-STRAAT 4 TE BRUSSEL.

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed, inzonderheid op artikelen 22 en 23 ;

Gelet op het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 16 februari 1995 houdende instelling van de procedure tot bescherming als monument van de totaliteit van de voormalige firma Byrhh gelegen Dieudonné Lefèvrestraat 4 te Brussel ;

Gelet op het advies van het college van burgemeester en schepenen van de stad Brussel uitgebracht op 7 september 1995 ;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen uitgebracht op 8 november 1995 ;

Overwegende dat de eigenaar zijn opmerkingen op 17 juli 1995 heeft meegedeeld en dat deze als volgt kunnen worden samengevat : aangezien bepaalde delen van het gebouw verbouwd zijn, lijkt het logisch de bescherming te beperken tot de delen aan de straatkant ;

Considérant que ces observations peuvent être rencontrées comme suit : limiter le classement aux façades sur rue et à la toiture, aux façades sur cour des deux bâtiments jouxtant l'entrée, aux verrières couvrant les espaces centraux et à une partie de l'espace intérieur ;

Sur la proposition du Ministre-Président chargé des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites,

ARRETE :

Article 1er - Sont classées comme monument les façades et la toiture ainsi que la cage d'escalier de l'aile de la direction et les charpentes vitrées des espaces intérieurs des anciens établissements Byrrh, sis rue Dieudonné Lefèvre 4 à Bruxelles, connus au cadastre de Bruxelles, 15ème division, section D, 1re feuille, parcelle n° 310f, en raison de leur intérêt artistique et historique précisé dans l'annexe I du présent arrêté.

Art. 2 - La zone de protection relative au monument décrit dans l'article 1er comprend les voiries, parties de voiries, ainsi que l'ensemble des parcelles ou parties de parcelles reprises dans le périmètre délimité sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Overwegende dat deze opmerkingen als volgt kunnen worden tegemoet gekomen : de bescherming moet beperkt worden tot de straatgevels en de bedaking, de gevels die uitkijken op de binnenplaats van de twee gebouwen aan weerszijden van de ingang, de glazen overkappingen van de centrale ruimtes en een deel van de binnenruimte ;

Op de voordracht van de Minister-Voorzitter belast met Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

BESLUIT :

Artikel 1 - Worden beschermd als monument, de gevels en de bedaking evenals het trappenhuis van de directie-vleugel en de beglaasde overkappingen van de binnenruimtes van de voormalige firma Byrrh, gelegen Dieudonné Lefèvrestraat 4 te Brussel, bekend ten kadaster te Brussel, 15de afdeling, sectie D, 1ste blad, perceel nr. 310f wegens hun artistieke en historische waarde, zoals nader bepaald in bijlage I gevoegd bij dit besluit.

Art. 2 - De vrijwaringszone met betrekking tot het in artikel 1 vermelde monument omvat de wegen, gedeelten van de wegen evenals het geheel van de percelen of gedeelten van de percelen opgenomen in de omtrek zoals afgebakend op het plan gevoegd in bijlage II bij dit besluit.

Art. 3 - Le ministre qui a les monuments et sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, le 22.05.1997,

Par le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites,

Charles PICQUE.

Art. 3 - De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 22.05.1997,

Door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME MONUMENT LES FAÇADES ET LA TOITURE AINSI QUE LA CAGE D'ESCALIER DE L'AILE DE LA DIRECTION ET LES CHARPENTES VITREES DES ESPACES INTERIEURS DES ANCIENS ETABLISSEMENTS BYRRH SIS RUE DIEUDONNE LEFEVRE 4 A BRUXELLES.

Réf. cadastrale; 15ème division, section D, 1re feuille, parcelle n° 310f.

Description sommaire :

Implantés sur un vaste terrain, là où la rue forme un coude, les anciens établissements « Byrrh » sont composés de deux corps principaux, l'un réservé à l'administration en bordure du côté étroit de l'ensemble, l'autre occupé par un entrepôt. Une cour couverte d'une verrière, de forme triangulaire, relie les deux complexes. Toutes les façades à rue ont leurs parements en pierres disposées en *opus incertum* sur soubassement construit en petit granit.

Bâtiments administratifs :

De composition symétrique, ils sont axés sur le porche d'accès à l'entrepôt, fermé par une porte cochère à tympan semi-circulaire réservé dans un pignon au parement à refends. De part et d'autres de ce corps traversé par un passage couvert d'une verrière, deux bâtiments de quatre travées à deux niveaux sous une toiture débordante en bâtière et à croupettes sur laquelle sont greffées deux lucarnes centrales à pignons et deux cheminées. Un bandeau continu en pierre bleue séparant les deux niveaux, souligne l'horizontalité des façades, qu'accentuent encore une frise de pampres et de vignes et deux ailes de trois travées à simple rez-de-chaussée sous une toiture à versants en tuiles. Toutes les fenêtres ont un arc surbaissé que surmonte une arcature saillante en briques.
Depuis le passage couvert, on accède, à droite, à la cage d'escalier de l'aile de la direction. Le sol en est couvert de carreaux de céramique et l'escalier tournant en bois est pourvu d'une rampe à balustres en bois tourné.

Entrepôt :

Autour d'un espace central divisé en trois nefs, couvertes d'une charpente métallique en crémona, s'érigent longitudinalement différents locaux de manutention, d'entreposage et de service, séparés par des cloisons en matériaux traditionnels et, transversalement, dans le fond, des remises de bouteilles vides et des locaux à ossature en béton d'un seul niveau pour vins fins. Des quais de déchargement accessibles par voie ferrée occupent la nef nord-ouest. Cet ensemble s'exprime à rue par une longue façade de quatorze travées à deux niveaux, sous une toiture en bâtière à croupes que rompt un haut pignon sur lequel est inscrit le mot « Byrrh » et, formant la corde d'un arc monumental en briques, le mot « Violet », du nom de l'industriel. Cette façade est percée dans l'axe de chaque travée, dans le bas, d'une fenêtre de hauteur décroissante en raison de la pente de la rue et, dans le haut, d'une petite baie en plein cintre inscrite sous une arcade en briques ; deux pignons dans lesquels se prolongent en frise les arcades de la partie longue, encadrent, comme dans le frontispice, un arc sur piédroits en briques avec également l'inscription « Byrrh ». Ces deux pignons correspondent à la partie interne à ossature en béton.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier :

Intérêt artistique et historique

L'aspect rustique de ses façades donne à ce bâtiment industriel un caractère qu'il est rare de trouver en région bruxelloise. Il le doit à l'origine du maître de l'ouvrage, la Maison Violet frères, qui avait son siège à Thuir, dans les Pyrénées orientales. C'est cette origine que rappelle la touche régionaliste de l'immeuble que dessina en 1923 l'architecte parisien Anatole Laquerrière.
Il convient de souligner à la fois la qualité de composition des façades, le soin apporté à l'appareil de pierre et de brique ainsi que les jeux de polychromie et les contrastes de texture qu'il engendre : parement à refends de petit granit du porche, moellons des murs, briques des arcs de décharge, etc. Remarquables également sont les nombreux sgraffites ornant les façades. Témoins précieux du développement de la publicité murale, ils mériteraient d'être restaurés. Derrière la façade en matériaux traditionnels, l'architecte a fait appel pour les vastes entrepôts à des techniques constructives modernes : béton armé et verrières posées sur des charpentes métalliques.
Par leurs qualités architecturales et constructives telles que décrites ci-dessus, les anciens établissements « Byrrh » demeurent un des plus intéressants exemples d'architecture à vocation industrielle de l'entre-deux-guerres en région bruxelloise. Leur valeur de témoin - tant de l'architecture que de l'histoire sociale et industrielle de la Région - est d'autant plus évidente que la rapide mutation des activités industrielles depuis quelques décennies a amené la disparition de nombreux bâtiments semblables.

Vu pour être annexé à l'arrêté du 22.05.1997

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites,

Charles PICQUE.

BIJLAGE I BIJ HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE GEVELS EN BEDAKING EVENALS VAN HET TRAPPENHUIS VAN DE DIRECTIEVLEUGEL EN VAN DE BEGLAASDE OVERKAPPINGEN VAN DE BINNENRUIMTES VAN DE VOORMALIGE FIRMA BYRRH, GELEGEN DIEUDONNE LEFEVRESTRAAT 4 TE BRUSSEL.

Kadastrale gegevens : 15de afdeling, sectie D, 1ste blad, perceel nr 310f.

Beknopte beschrijving :

De voormalige firma « Byrrh » ligt op een uitgestrekt terrein ter hoogte van een kromming van de weg en bestaat uit twee hoofdvleugels : een deel dat voorbehouden is aan de administratie aan de smalle zijde van het complex en een deel dat dienst doet als opslagplaats. Beide vleugels worden met mekaar verbonden door een binnenplaats met beglaasde overkapping volgens driehoekig plan. Alle straatgevels hebben stenen paramenten in *opus incertum* (onregelmatig verband) op een plint in « petit granit ».

Administratief gebouw :

Symmetrische constructie opgetrokken aan weerszijden van de centrale toegangsdeur. Deze ingang leidt naar de opslagplaats en wordt afgesloten door een inrijpoort onder halfcirkelvormig timpaan ingeschreven in een puntgevel met uitstralende schijnvoegen. Hierachter bevindt zich een met glas overdekte doorgang. De eigenlijke gebouwen tellen telkens vier traveeën en twee bouwlagen onder overhellend zadeldak met wolvedak aan de zijkanten, voorzien van twee centrale dakkapellen onder puntgeveltjes en twee schouwen. De horizontale gevelgeleding wordt verder beklemtoond door een puilijst in blauwe hardsteen, een fries van wijnranken en druiventrossen evenals twee flankerende vleugels van drie traveeën en één enkele bouwlaag onder pannen zadeldak. Alle vensters zijn steekbogig en worden bekroond door een bakstenen arcatuur. Via de overdekte doorgang bereikt men rechts het trappenhuis van de directievleugel. De vloer is bedekt met keramieken tegels en de houten draaitrap is voorzien van een leuning met balusters in gedraaid hout.

Opslagplaats :

Rond een centrale ruimte, onderverdeeld in drie beuken en overdekt met een staalconstructie volgens crémonaberekening, strekken zich verschillende ruimten uit in de lengte - bestemd voor de behandeling, opslag en toezending van goederen en van mekaar gescheiden door tussenschotten in traditionele materialen - en, achteraan, overdwars, met name opslagplaatsen voor lege flessen en ruimtes met betonnen geraamte van één enkele bouwlaag voor het bewaren van fijne wijnen. In de noordwestelijke beuk bevinden zich loskaden die toegankelijk zijn via een spoorweg. De straatgevel van deze vleugel telt veertien traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak met wolvedak aan de uiteinden. Het gevelfront wordt doorbroken door een verhoogde puntgevel die de opschriften « Byrrh » en, boven een monumentale boog in baksteen, « Violet » draagt, de naam van de industrieel. De traveeën zijn onderaan voorzien van centrale vensters in afnemende hoogte die de helling van de straat volgen, bovenaan worden ze verlicht door kleine rondboogvensters onder een boogfries in baksteen. Deze boogfries wordt verdergezet in de twee puntgevels maar bekroont hier, zoals in de andere puntgevel, een boog op bakstenen dragers waarin eveneens de naam « Byrrh » staat vermeld. Deze twee puntgevels komen overeen met de

binnenruimtes met betonnen geraamte.

Waarde van het goed volgens de maatstaven bepaald in artikel 2, 1° van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed :

Artistieke en historische waarde

Door het rustieke uitzicht van zijn gevels, vormt dit industrieel gebouw een zeldzaam verschijnsel in het Brussels Gewest. Dit heeft het te danken aan de oorsprong van de bouwmeester, « la Maison Violets frères », die zijn hoofdkantoor in Thuir had, in de oostelijke Pyreneeën. Deze oorsprong komt tot uitdrukking in het regionalistisch uiterlijk dat de Parijse architect Anatole Laquerrière aan de in 1923 ontworpen constructie gaf.
Opmerkelijk zijn tegelijkertijd de kwaliteit van de gevelopstand, het verzorgd metselwerk in steen en baksteen, de polychrome effecten en daardoor ook de contrasten in textuur zoals het parement in « petit granit » met schijnvoegen van de portiek, de muren in breuksteen en de ontlastingsbogen in baksteen. Eveneens opmerkelijk zijn de talrijke sgraffiti op de gevels. Deze waardevolle getuigen van de ontwikkeling van publiciteit op gevels verdienen gerestaureerd te worden. Achter de in traditioneel materiaal opgetrokken gevels, bevinden zich grote opslagplaatsen waarvoor de architect beroep heeft gedaan op moderne bouwtechnieken : gewapend beton en een beglaasde overkapping, rustend op een metalen gebinte.
Door al deze architecturale en constructieve kwaliteiten, vormt het Byrrh-complex één van de interessantste voorbeelden van architectuur met een industriële bestemming uit het interbellum in het Brussels Gewest. Het gebouw vormt bovendien een waardevolle getuige van de sociale en industriële geschiedenis van het Brussels Gewest, te meer daar de snelle wijziging van de industriële activiteiten in enkel decennia tijd tot de verdwijning van talrijke gelijkaardige gebouwen heeft geleid.

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 22.05.1997

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen

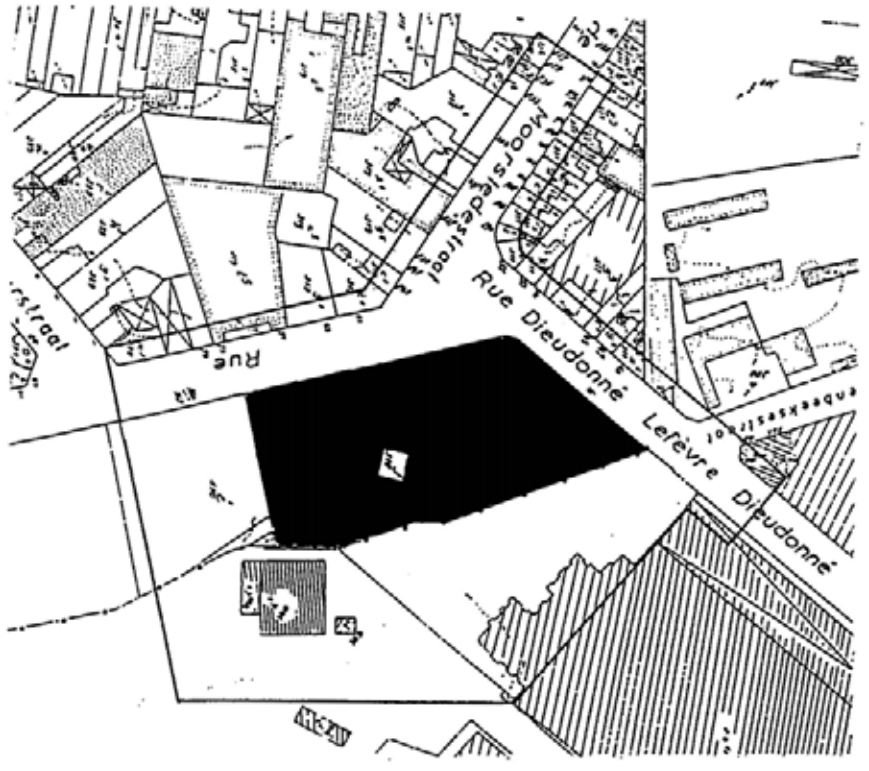
Charles PICQUE

ANNEXE II A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME MONUMENT LES FAÇADES ET LA TOITURE AINSI QUE LA CAGE D'ESCALIER DE L'AILE DU DIRECTEUR ET LES CHARPENTES VITREES DES ESPACES INTERIEURS DES ANCIENS ETABLISSEMENTS BYRRH SIS RUE DIEUDONNE LEFEVRE 4 A BRUXELLES.

BIJLAGE II BIJ HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE GEVELS EN DE BEDAKING EVENALS VAN HET TRAPPENHUIS VAN DE DIRECTIEVLEUGEL EN DE BEGLAASDE OVERKAPPINGEN VAN DE BINNENRUIMTES VAN DE VOORMALIGE FIRMA BYRRH, GELEGEN DIEUDONNE LEFEVRESTRAAT 4 TE BRUSSEL.

DELIMITATION DE DE LA ZONE DE PROTECTION

AFBAKENING VAN DE VRIJWARINGSZONE

Vu pour être annexé à l'arrêté 22.05.1997

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 22.05.1997

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

Charles PICQUE

V.9605